

2. Стогній А.А. Основы компьютерной грамотности для преподавателей ВУЗов и техникумов. – К.: Вища школа, 1988. – 215 с.

О.О.Лебедюк

ТРАНСФОРМАЦІЯ ДОВІДКОВО-БІБЛІОГРАФІЧНОГО АПАРАТУ БІБЛІОТЕКИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇЇ РОБОТИ

В статье рассматриваются основные составляющие компоненты и трансформация справочно-библиографического аппарата (ДБА) библиотеки вуза. Подчеркивается важность компьютеризации библиотеки как способа повышения эффективности её работы.

Some basic components and the transformation of informative and bibliographical librarian apparatus in higher educational establishments are considered here. The significance of computerization as a means of increasing the efficiency of work of libraries is emphasized.

Актуальність роботи. Докорінні зміни в соціально-економічній сфері нашого суспільства викликали суттєві перетворення в системі вищої освіти. Сьогодні в Україні йде процес становлення нової системи освіти, зорієнтований на входження її в світовий освітній простір. Цей процес супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії та практиці навчально-виховного процесу. Відбувається зміна освітньої та виховної парадигм, пропонується новий зміст та підходи до навчання і виховання студентів. Головний стрижень освіти ХХІ століття – виховання відповідальної та творчої особистості, що здатна до самоосвіти і саморозвитку, вміє використовувати набуті знання й уміння для творчого вирішення проблем, критично мислити, обробляти різноманітну інформацію. Оскільки вузівська бібліотека є обов'язковим підрозділом вищого навчального закладу, то всі стратегічні освітньо-виховні завдання, які належить вирішити вищій школі, трансформуються в завдання та діяльність вузівської бібліотеки. Сьогодні диктує нову модель бібліотеки ВНЗ, вимагає наповнення її роботи новим змістом, виокремлює її пріоритетні функції, які включають найповніше

інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу, надання інформаційно-методичної допомоги студентам і викладачам.

Свою діяльність бібліотека ВНЗ проводить спільно з колективом ВНЗ, згідно з планом навчально-виховної роботи вузу на навчальний рік, керуючись головними завданнями, що стоять перед колективом вузу у поточному навчальному році у справі формування досвідченого спеціаліста, у підвищенні якості знань, удосконалення навчально-виховного процесу на основі впровадження новітніх технологій навчання.

Мета роботи: розглянути трансформацію довідково-бібліографічного апарату (ДБА) бібліотеки ВНЗ як засобу підвищення ефективності її роботи.

Завдання роботи:

- розглянути основні складові компоненти ДБА вузівської бібліотеки;
- визначити етапи трансформації ДБА бібліотеки ВНЗ.

Теоретичною базою дослідження є праці вітчизняних та зарубіжних бібліотеказнавців: Г.Діомідової [4], В.Льганаєвої [6], О.Коршунова [1], Н.Пасмор [8], Г.Швецової-Водки [10].

Реформування системи вищої освіти належить до стратегічних напрямів державотворення в Україні.

В законі України “Про вищу освіту” вказується, що головними завданнями ВНЗ є:

- здійснення освітньої діяльності певного напрямку, яка забезпечує підготовку фахівців відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів і відповідає стандартам вищої освіти;
- здійснення наукової і науково-технічної, творчої мистецької культурно-виховної, спортивної та оздоровчої діяльності;
- забезпечення виконання державного замовлення та угод на підготовку фахівців з вищою освітою;
- здійснення підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів;
- вивчення попиту на окремі спеціальності на ринку праці;
- забезпечення культурного і духовного розвитку особистості, виховання осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах, в дусі українського патріотизму і поваги до конституції України;
- підвищення освітньо-культурного рівня [5, с. 24].

Провідне місце у вирішенні цих завдань належить бібліотеці вузу, бо подальший розвиток вищої школи та

поліпшення підготовки спеціаліста залежить від вдало організованої роботи бібліотеки.

Вся бібліографічна робота бібліотеки вузу здійснюється на основі фондів та ДБА. Наявність ДБА – це обов'язкова умова для організації бібліографічної роботи на сучасному рівні. Г.Діомідова [4, с. 140], О.Коршунов [1, с. 46] наполягають, що ДБА являє собою комплекс взаємопов'язаних та доповнюючих одна одну частин (структурних підрозділів), які розкривають багатоаспектність єдиного бібліотечного фонду.

Складовими частинами ДБА є:

- система бібліотечних каталогів;
- система бібліографічних картотек;
- довідково-бібліографічних фонд;
- фонд виконаних довідок.

Розглянемо кожну із складових ДБА.

Система бібліотечних каталогів – це сукупність планомірно організованих, доповнюючих один одного, взаємопов'язаних бібліотечних каталогів, які розкривають склад та зміст фонду бібліотеки в різних аспектах. Система каталогів бібліотеки КДПУ: алфавітний та систематичний каталоги, алфавітний каталог художніх творів.

Алфавітний каталог дозволяє визначити чи є потрібний документ у фонді бібліотеки і в яких виданнях його можна знайти, в складі якої серії вийшла потрібна книга [1, с. 47].

Систематичний каталог розкриває зміст фонду бібліотеки ВНЗ, дозволяє дізнатися, які документи з різних галузей знань є в бібліотеці.

Система бібліографічних картотек бібліотеки аналітично розкриває склад та зміст періодичних видань, збірників в різних аспектах: з усіх галузей знань, за вибірковими темами та питаннями, про рідний край. Таким чином, бібліографічні картотеки доповнюють бібліотечні каталоги. В бібліотеці КДПУ існують такі бібліографічні картотеки: систематична картотека статей (СКС), краєзнавчі картотеки (“Дніпропетровщина”, “Моє славетне Криворіжжя”), картотека авторефератів, картотека праць викладачів КДПУ, картотека періодичних видань та ін.

До систематичного каталогу та СКС складається єдиний алфавітно-предметний покажчик.

Довідково бібліографічний фонд (ДБФ) – це частина ДБА, яка включає видання законодавчого характеру, довідкові та бібліографічні посібники.

Велику частину ДБФ складають довідкові видання: енциклопедія, універсальні та галузеві енциклопедичні словники, термінологічні та біографічні словники, різноманітні довідники та календарі, які повною мірою представлені в бібліотеці КДПУ.

Фонд виконаних бібліографічних довідок являє собою організоване зібрання раніше виконаних письмових тематичних довідок. В такому фонді накопичуються копії відповідей на складні запити користувачів, які потребували складного бібліографічного розшуку, консультацій зі спеціалістами, довідки з актуальних політичних та наукових тем, а також довідки з неодноразово повторюваних запитів.

Фонд виконаних довідок може бути по-різному організованим. В бібліотеці КДПУ цей фонд має вигляд тематичної картотеки (по галузям знань).

Інтенсифікація навчального процесу і наукових досліджень у вузах потребують зростання ролі бібліотек як інформаційних центрів, зокрема якості їх довідково-бібліографічного апарату (ДБА). В умовах автоматизації інформаційних та бібліотечних технологій створюються нові можливості для підвищення ефективності ДБА. Результатом цього стає трансформація ДБА та впровадження інформаційно-пошукових комп'ютерних мереж [6, с. 32].

Створення довідково-бібліографічних комп'ютерних мереж повинно відбуватися поетапно, з урахуванням рівня програмно-технологічних можливостей бібліотеки. На першому етапі – при збереженні традиційних складових частин ДБА створюються системи, які містять бібліографічні та мовно-текстові бази даних з різних галузей знань. Бібліотека створює власний електронний каталог та базу даних за профілем вузу як майбутню основу локальної автоматизованої інформаційно-бібліотечної мережі. Також у процесі довідково-бібліографічного обслуговування вузівська бібліотека широко використовує бібліографічні, довідкові та фактографічні бази даних на CD-ROM. Вивчення складу довідково-бібліографічного фонду бібліотеки дозволило визначити, що найрозповсюдженішими у потоці нових

надходжень є оффлайнові видання на CD-ROM.

На другому етапі вузівська бібліотека впроваджує Інтернет, що істотно розширює її інформаційні можливості та масштаби довідково-бібліографічного обслуговування користувачів. Поступово в бібліотеці відкриваються Інтернет-класи, де користувачі не тільки мають доступ до ресурсів Інтернет, але й можливість пройти курс навчання роботи з ними. Бібліотека вузу може розмістити в Інтернеті власну інформаційну сторінку. Вона також може подавати на власних веб-сайтах інформацію про видання навчального закладу та електронні архіви їх повнотекстових версій, а також посилання на каталоги інших структурованих даних. Ці сайти доступні користувачам та мають більше можливостей для виконання оперативних запитів, зокрема бібліографічного та довідкового характеру.

Але, як свідчить світовий досвід роботи бібліотек, створення локальних електронних каталогів дорого коштує і не відповідає витратам, доки вони не об'єднані у зведені каталоги або її інформаційно-бібліотечні мережі. Тому на третьому етапі відбувається процес інтеграції автоматизованих бібліографічних ресурсів декількох вузівських бібліотек з подальшим входженням до довідково-інформаційної мережі регіону або країни. З метою якіснішого задоволення інформаційних потреб користувачів вузівські бібліотеки співпрацюють не тільки між собою, але і з центральною науковою бібліотекою [8, с. 22].

Нагальні проблеми бібліотеки КДПУ (недостатнє фінансування, відсутність якісної технічної бази, єдиного програмного та лінгвістичного забезпечення, повільна ретроконверсія) з часом будуть вирішені. Прагнення до якіснішого задоволення інформаційних потреб користувачів виводить бібліотеку ВНЗ на новий рівень довідково-бібліографічного обслуговування. Все це створює умови для покращення обслуговування всіх користувачів інформації вузу, що підвищить показники навчальної та наукової роботи, сприятиме входженню університету в Болонський освітній простір.

Література

1. Библиографическая работа в библиотеке: организация и методика / Под. ред. О. Коршунова. – М., 1990. – С. 43-48.
2. Воронцов А.В. Университетская библиотека как культурно-

- образовательный и информационный центр // Высшее образование сегодня. – 2002. – № 7/8. – С. 49-51.
3. Грабар Н.Г. Библиотека як інформаційно-виховна структура вищого навчального закладу // Вісн. Харк. держ. акад. культури. – Х.: ХДАК, 2003. – Вип. 11. – С. 232-238.
 4. Диомидова Г.Н. Библиография: Общий курс. – М., 1991. – С. 139-152.
 5. Закон України “Про вищу освіту”. – К.: АТ “Книга”, 2002 – 67 с.
 6. Лыганаєва В.О. Библиотека в сучасному інформаційному середовищі: основні стратегії розвитку // Вісник ХДАК. – Вип. 1. – Библиотекознавство. Документознавство. Інформатика: Зб. наук. праць / Під ред. Н.М.Кушнаренко (відпов. ред.). – Х.: ХДАК, 1995. – С. 30-37.
 7. Немошкаленко В. Тенденції глобалізації економіки, науки, освіти в ХХІ ст. та завдання науково-інформаційної діяльності бібліотек // Бібл. вісник. – 2001. – № 6. – С.2-7.
 8. Пасмор Н.П. Трансформація функцій вузівської бібліотеки юридичного профілю за умов інформатизації освіти // Нов. колегіум. – 2002. – № 4/5. – С. 21-25.
 9. Слободяник М.С. Наукова бібліотека: еволюція структури і функції.– К.: Ред. журн. “Бібл. вісник.” – 1995. – 268 с.
 10. Швецова-Водка Г.М. Вступ до бібліографознавства: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2004. – 216. с.
 11. Шемаєва Г. Трансформація бібліотеки вищого навчального закладу за сучасних умов // Покликання університету: Зб. наук. праць / Відп. ред. О. Гомілко. – К., 2005. – С. 140-142.

Л.Г.Федорова

ПЕДАГОГІЧНИЙ ТАКТ ЯК СКЛАДОВА ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

В данной статье педагогический такт рассматривается как чувство педагогической меры, что обеспечивает эффективное педагогическое общение и педагогическую культуру.

This article is about pedagogical tact wich descreig as a sense of pedagogical measures, that guarantee supply of effective pedagogical links and pedagogical culture.